

Sta voor een sociale stad!

Input vanuit de Armoedecoalitie

voor de verkiezingsprogramma's 2026 - 2030

Utrecht kenmerkt zich als een sociale stad: ze zet zich al jaren in voor mensen die in armoede leven of te maken hebben met schulden en sociale uitsluiting. Toch lukt het een groot aantal mensen zoals Rianne niet om rond te komen en mee te doen. Met andere woorden: “Aan het einde van hun geld, houden zij altijd een stuk maand over.”(Loesje). De uitkering en het minimumloon zijn gewoonweg te laag zoals de Commissie Sociaal Minimum in 2023 vaststelde. Met als gevolg dat mensen moeten leunen op gemeentelijke regelingen en voorzieningen, en op particuliere steun. In Utrecht gaat het om 22.400 huishoudens, ca 40.000 mensen. Dat is 14% van bevolking.*

Armoedeproblematiek stijgt en verdiept

Het aantal mensen in armoede stijgt.** Ook verdiept de problematiek zich bij mensen die langer dan vier jaar op het minimum zitten: het wordt steeds moeilijker om je eraan te onttrekken** en om er weer bovenop te komen.

Kansenongelijkheid en isolement

Armoede kan iedereen overkomen. Het leidt tot kansenongelijkheid en als de situatie voortduurt tot eenzaamheid en sociaal isolement, tot minder eigenwaarde en minder vertrouwen in de omgeving, zichzelf en instanties. Voor veel mensen is het buitengewoon lastig om het tij te keren.

Pas op voor verschraling

De groei en verdieping van armoede vormt een zorgelijke ontwikkeling. Zeker tegen de maatschappelijke achtergrond waarin de stad minder middelen heeft, sociale voorzieningen verschrallen en de woonlasten stijgen. Dat stelt de stad voor de volgende uitdaging: ***“Hoe kan Utrecht een sociale haven zijn voor mensen die kwetsbaar zijn en mensen opvangen die soms tijdelijk, soms langdurig, door allerlei redenen niet in hun eigen inkomen kunnen voorzien?”***

Om dit probleem te tackelen zijn basisvoorwaarden nodig zoals een toereikend inkomen, waarmee mensen niet alleen kunnen rondkomen, maar ook volwaardig kunnen meedoen. Het vraagt om een samenleving waarin mensen en organisaties oog hebben voor elkaar en elkaar steunen. In dit pamflet geven wij onze belangrijkste aanbevelingen om dit voor elkaar te krijgen.

* Utrecht Monitor, 2025

** CBS, Nibud, SCP, oktober 2024

Rianne (23 jaar): 'Elke laatste week van de maand leef ik op drie koekjes per dag. Een koekje voor elke maaltijd. Ik werk en krijg aanvullende bijstand. Maar ik kom er niet van rond, omdat de boodschappenprijzen, huur en energieprijzen steeds hoger worden.'

Armoede is veelkoppig

Armoede heeft verstrekkende gevolgen op verschillende levensgebieden:

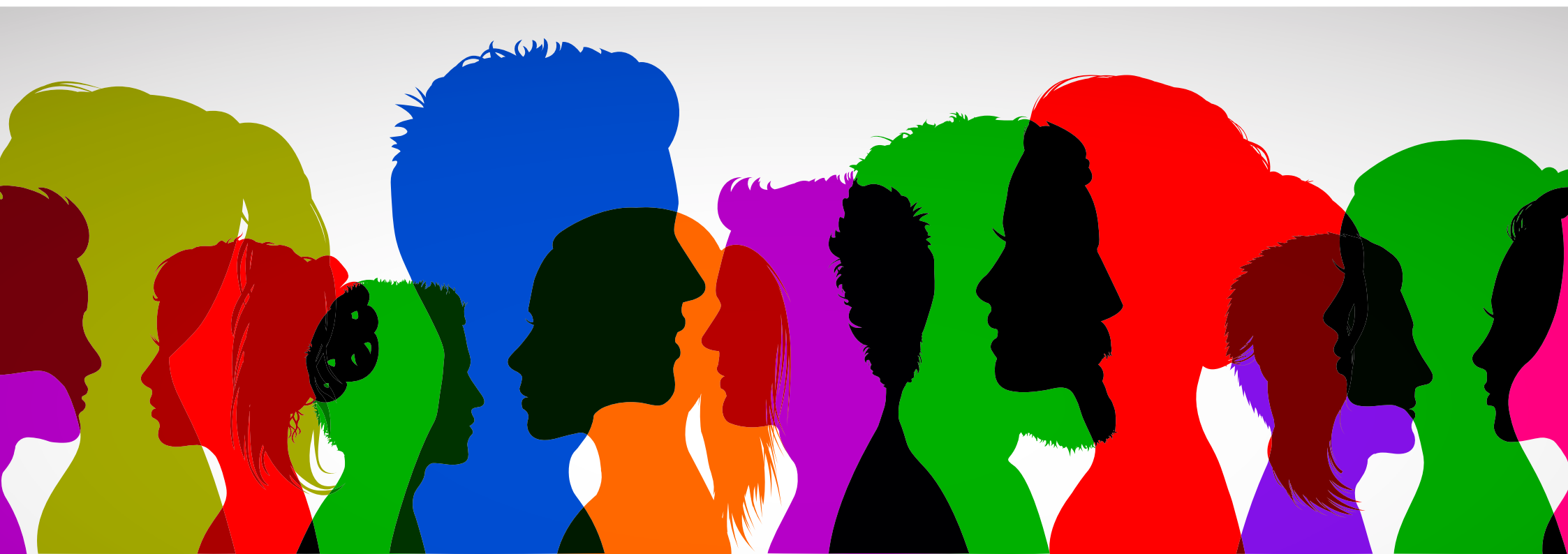
- Kinderen die in armoede opgroeien, hebben minder kansen om zich goed te ontwikkelen dan andere kinderen. (NCJ)
- De gezondheidskansen voor mensen in armoede zijn flink lager dan die van mensen die niet in armoede leven. Mensen in armoede leven gemiddeld 7 jaar korter en 15 jaar korter in goede gezondheid. (CBS 2022)
- Het aantal mensen in armoede dat zorg mijdt, stijgt. (Zien huisartsen en apothekers in bijv. Overvecht)
- Ook hebben mensen moeite om hun energierekening te betalen en boodschappen te doen. (Enquête AC 2025)
- Ongeveer een kwart van de huurders kan met moeite de huur betalen. Bijna 40% van het inkomen van deze huurders gaat op aan woonlasten. (Ministerie VRO 2025)
- Mensen met een chronische ziekte en zorgbehoefte scoren het slechtst in het Utrechtse armoedebeleid. (MER, 2025)

Armoede doet zich in veel verschillende huishoudtypes voor:

- Circa een derde van de mensen in armoede werkt ofwel als zzp'er dan wel in loondienst. (Armoedemonitor '22)
- In Utrecht is circa 69% van de huishoudens in armoede alleenstaand. (Armoedemonitor 2022)
- Het aantal dak- en thuisloze mensen neemt zichtbaar toe. Volgens de laatste ETHOS light telling (een wetenschappelijke manier om dakloze mensen te tellen) is 40% van hen jonger dan 27 jaar.

Het niet hebben van voldoende inkomen leidt tot allerlei problemen, vragen (en kosten) op andere domeinen zoals de jeugdhulp, wmo, het medisch domein etc.

Ook daarom is het belangrijk om te zorgen dat bestaanszekerheid geborgd is.

Voor de komende jaren bevelen wij de volgende actiepunten aan

1 Op gebied van rondkomen:

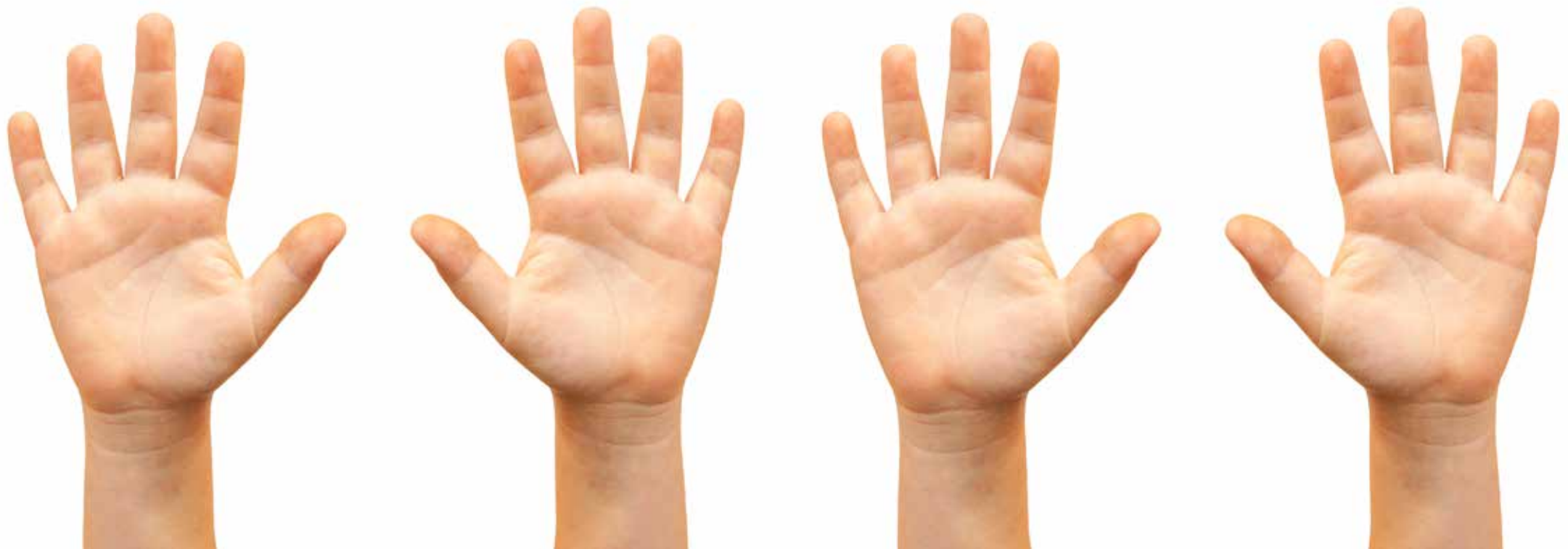
- a. Zorg voor een toereikend bestaansminimum, vergroot bereik van regelingen en voorzieningen en realiseer betaalbare woonlasten (huur en energie);
- b. Bied meer mogelijkheden voor zelfvoorziening aan, waardoor vaste lasten lager worden;
- c. Geef extra steun aan mensen met een chronische ziekte of beperking.

2 Op gebied van meedoen en preventie:

- a. Ga door met de schuldenaanpak en vroegsignalering;
- b. Borg dat mensen met een laag inkomen volwaardig mee kunnen doen en de kans hebben zich te ontwikkelen;
- c. Versterk de inzet van ervaringsdeskundigheid.

3. Op gebied van empowerment van de samenleving:

- a. Zoom met partners extra in op de problemen van jongeren;
- b. Versterk de relatie tussen het informele en formele circuit;
- c. Geef ruimte aan publiek private samenwerkinginitiatieven.

1. Rondkomen

1a Een toereikend bestaansminimum zorgt ervoor dat mensen beter kunnen rondkomen. Maatregelen die hiervoor kunnen zorgen, zijn o.a.:

- *het aanhouden van een minimaal noodzakelijke ondergrens op tenminste Nibud-niveau en daar het armoedebeleid op afstemmen;
- *het vereenvoudigen en verruimen van de bijzondere bijstand, zodat mensen hierop een beroep kunnen doen voor noodzakelijke en onvoorziene uitgaven.

Behandel aanvragen vervolgens conform het principe 'doen wat nodig is' en toets in urgente situaties achteraf;

- * het vergroten van het bereik van regelingen en voorzieningen. Daarvoor zou je bijvoorbeeld het volgende kunnen doen:
 - het aantal vereiste documenten bij een aanvraag beperken, aanvragen ambtshalve zoveel mogelijk toekennen en daarbij zo nodig actief samenwerken met het UWV;
 - één aanvraagroute voor alle regelingen i.s.m. het veld en ervaringsdeskundigen ontwikkelen;
 - laagdrempelige dienstverlening aan te bieden via loketten in de wijk zoals de Geldzaak, sleutelpersonen en informele netwerken, plekken waar veel mensen komen etc. Heb daarbij ook aandacht voor ouderen, zzp'ers en nieuwkomers.
 - handel vanuit vertrouwen, en zorg voor uitlegbare maatregelen. Dat is de enige manier om wantrouwen in de overheid en het systeem tegenwicht te bieden.
- * wanneer de woonlasten betaalbaar zijn en niet zoals nu een groot deel van je inkomen opslokken, kun je beter rondkomen.

Interventies, die dit kunnen doorbreken, zijn o.a.:

- het vergroten van de woningvoorraad sociale huurwoningen door nieuwbouw;
- werk samen met de woningbouwcorporaties – dmv een lobby richting het Rijk - toe naar een toekomstbestendig huurbeleid, waarin huurders niet meer dan 30% aan hun woonlasten kwijt zijn – gerelateerd aan een netto huishoudinkomen. Waarbij dit bijvoorbeeld betaald wordt door mensen met een hoger inkomen in een sociale huurwoning meer huur te laten betalen.
- het uitrollen van de energiebox aanpak met fixers vanuit de eigen netwerken. Zodat bewoners die nu niet bereikt worden hun huizen isoleren en daarmee een lagere energierekening krijgen.

1b. Meer mogelijkheden tot zelfvoorziening zullen de vaste lasten doen dalen. Denk daarbij aan maatregelen zoals:

- * het aanbieden aan huishoudens met een laag inkomen zelf energie op te wekken;
- * het stimuleren en faciliteren van initiatieven voor stadslandbouw waardoor gezond voedsel betaalbaar blijft.

1c Geef meer aandacht aan mensen met een chronische ziekte of beperking

Zij moeten vaak extra kosten maken om in hun levensonderhoud te voorzien en deel te nemen aan de samenleving - vanwege aanpassingen die nodig zijn (vervoer, voeding (dieetkosten), benodigde hulp of begeleiding bij het ondernemen van activiteiten). Naast een zorgtoeslag hebben zij feitelijk ook een participatietoeslag nodig. Met de tegemoetkoming zorgkosten van max € 200,- per jaar redden zij het niet! Onderstaande maatregelen kunnen voor verbetering zorgen.

- * het openstellen van de bijzondere bijstand voor aanvragen voor medische hulpmiddelen en zorg gerelateerde kosten;
- * het op nul stellen van de eigen bijdrage voor individuele WMO-voorzieningen voor huishoudens tot 150% van de bijstandsnorm.

Zodat zij de noodzakelijke - geïndiceerde - huishoudelijke hulp of individuele begeleiding kunnen blijven ontvangen.

- * het voortzetten van de integrale wijkaanpak Krachtige basiszorg met als doel om dit duurzaam te verankeren in de (aandachts)wijken van de stad.

Met deze aanpak kunnen huisartsen beter aansluiten bij de hulpvraag van mensen in een kwetsbare positie, waardoor zorg effectiever wordt ingezet en zorgmijding afneemt.

- * het uitrollen van de pilot Nodig uit Overvecht over alle wijken met krachtige basiszorg. In deze pilot beheren huisartsen samen met het buurtteam een noodpot waaruit de nodige zorgkosten voor bewoners met geldzorgen worden vergoed. Op deze wijze neemt de gezondheidsschade niet toe.

- * onderzoeken of deze pilot kan worden uitgebreid met de inzet van informele hulp- en dienstverleners naar analogie van Lekker Geven in Rotterdam (<https://lekkergeven.nl/>).

Veel zorgmijding

De zorgmijding onder mensen met een laag inkomen en complexe problemen is groot; huisartsen en apothekers in Overvecht signaleren dat medicijnen vaak niet worden opgehaald. De eigen bijdrage voor medicijnen en vervolgonderzoeken, fysiotherapie en mondzorg verhinderen onder andere het vragen van hulp en leiden op termijn tot grotere zorgkosten en soms permanente gezondheidsschade.

Karin: 'Ik slik mijn medicatie voor mijn bloed en mijn hart 5 dagen in de week in plaats van 7 dagen, dan doe ik er langer mee.'

Mohammed: 'Het gaat al een aantal jaar slecht met mijn gebit, ik ga niet naar de tandarts, want dat kan ik niet betalen.'

Joost: 'Ik had vorig jaar forse rugklachten, maar kon de fysiotherapie niet betalen. Uiteindelijk verloor ik mijn baan.'

De Krachtige basiszorgaanpak

In de Krachtige basiszorgaanpak krijgen huisartspraktijken met >25% cliënten uit een kwetsbare positie vanuit de zorgverzekeraar extra budget, zodat zij meer tijd en aandacht kunnen besteden aan de cliënt en aan de samenwerking. Dit is nodig om vertrouwen te winnen, te kunnen achterhalen wat de hulpvraag is, welke drempels een bewoner heeft en hoe de zorgvraag kan worden beantwoord. De beschikbare extra tijd biedt de huisarts ook de mogelijkheid om financiële drempels voor zorg en hulpverlening en stress veroorzaakt door financiële zorgen, te achterhalen en te bespreken, en nauw samen te werken met collega's uit het sociale domein om de hulpvraag gezamenlijk aan te pakken. In de krachtige basiszorg werken het sociale en medische domein nauw samen vanuit een gezamenlijke visie.

2. Meedoen en preventie

2a Een degelijke schuldenaanpak en vroegsignalering zorgen ervoor dat mensen eerder uit de problemen zijn. Schulden zouden daarom zo snel mogelijk gesignaleerd dienen te worden, zodat ze niet oplopen. In Utrecht* kampt 7,6% van de bewoners met problematische schulden. Maatregelen die hiervoor o.a. kunnen zorgen, zijn:

- * het versterken van vroegsignalering van schulden door de succesvolle aanpak verder te intensiveren en uit te breiden naar andere wijken. Sinds 2022 wordt deze aanpak in vijf buurten** uitgevoerd. Met deze werkwijze bereikt het buurtteam in meer dan de helft van de situaties (56%) mensen die nog niet eerder met het buurtteam in contact zijn geweest. Van het totale bereik (66%) accepteert 40% een vorm van hulp.

- * het bepleiten van een sociaal incassobeleid en Keurmerk GBO, zodat kleine schulden klein blijven;

- * toezien op handhaving van de beslagvrije voet; wanneer de woonlasten betaalbaar zijn en niet zoals nu een groot deel van je inkomen opslokken, kun je beter rondkomen. Interventies, die dit kunnen doorbreken, zijn o.a.:

- het vergroten van de woningvoorraad sociale huurwoningen door nieuwbouw;

- 'werk samen met de corporaties een experiment uit dat erin voorziet dat huurders met een laag inkomen niet meer dan 30% aan hun woonlasten kwijt zijn – gerelateerd aan een netto huishoudinkomen'.

- het uitrollen van de energiebox aanpak met fixers vanuit de eigen netwerken. Zodat bewoners die nu niet bereikt worden hun huizen isoleren en daarmee een lagere energierekening krijgen.

- * het nauwlettend volgen van de overname van Stadsgeldbeheer door de gemeente. En daarbij bewaken dat kwetsbare mensen met complexe schulden voldoende begeleiding krijgen bij hun traject;

- * het bevorderen van de financiële zelfredzaamheid van deelnemers door tijdens het schuldentraject in te zetten op vaardigheden voor budgetteren. Zet dit indien nodig na afloop van het schuldentraject voort;

- * het ontwikkelen van een aanpak voor het bespreekbaar maken en oplossen van informele schulden. Veel mensen hebben naast formele schulden ook schulden bij familieleden, vrienden en kennissen. Deze schulden worden doorgaans niet meegenomen in een schuldentraject. Dit leidt tot veel stress, verstoorde relaties en vergroot de kans op intimidatie.

2b Borg dat mensen met een laag inkomen volwaardig mee kunnen doen en zich kunnen ontwikkelen. Denk daarbij aan maatregelen als:

- * het inzetten op reïntegratie trajecten richting duurzame uitstroom - ook voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt.

Maak het voor hen daarom mogelijk om een vakdiploma te halen en zo duurzaam uit te stromen naar betaald werk;

- * het continueren van initiatieven zoals de Bestaansbalans;

- * het benutten van de mogelijkheden die de 'Participatiewet in balans' biedt en verruim de bijverdienregeling.***

2c Versterk de inzet van ervaringsdeskundigheid

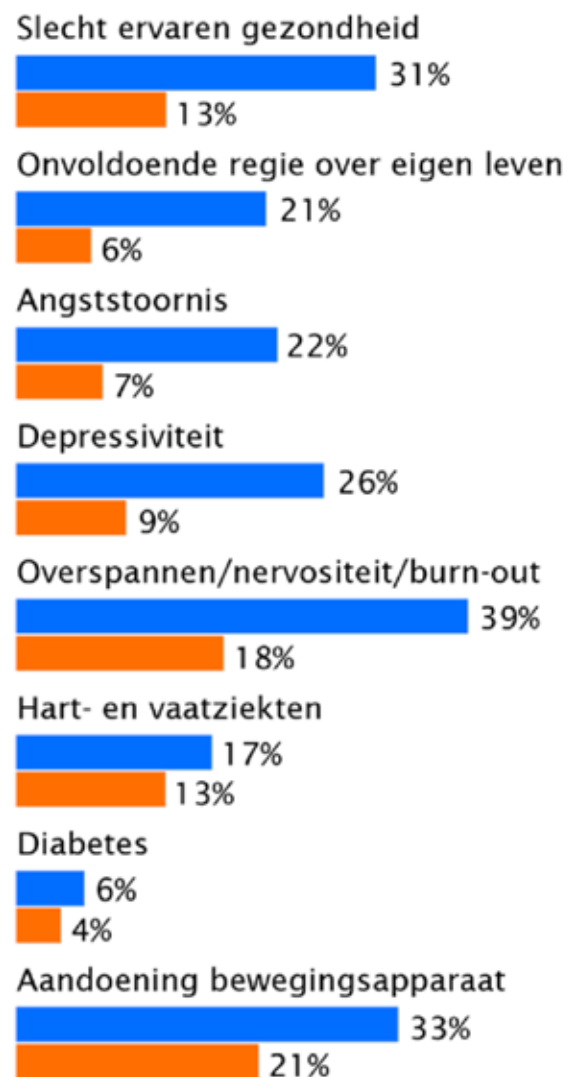
Bij het uitvoeren, uitdenken en vormgeven van beleid, regels en communicatie zouden ervaringsdeskundigen standaard een rol moeten krijgen. Dit leidt namelijk tot laagdrempeliger dienstverlening, eenvoudiger en passender beleid.

- *geef hen dus de ruimte en realiseer hiervoor betaalde arbeidsplekken en

- *realiseer één plek waar betaalde en onbetaalde ervaringsdeskundigen (op diverse gebieden) terecht kunnen voor ontwikkelmogelijkheden, ontmoeting, uitwisseling, herkenning, erkenning en onderlinge steun.

Figuur 2. Gezondheidssituatie van Utrechters die moeite hebben met rondkomen vergeleken met Utrechters die geen moeite hebben met rondkomen

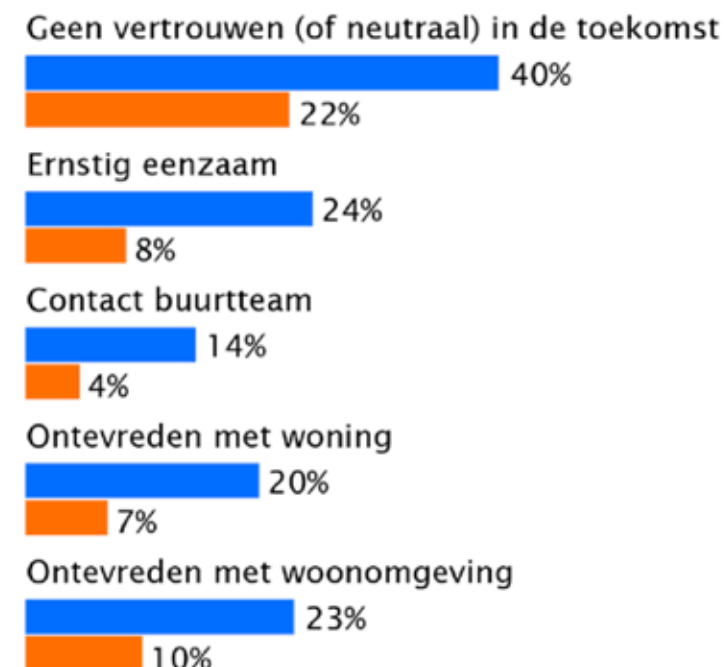
Gezondheid

Leefstijl

Kansen op gezond leven

■ Moeite met rondkomen
 ■ Geen moeite met rondkomen

3 Empowerment samenleving

Die kan op verschillende manieren worden bereikt. Denk daarbij aan de volgende opties:

3a Zoom met partners extra in op jongeren

Kinderen die opgroeien in armoede, hebben minder kansen om zich zo goed mogelijk te ontwikkelen.* Daarom is het belangrijk dat er voldoende plaatselijke kindregelingen voorhanden blijven, zodat zij zich zo onbezorgd mogelijk kunnen ontwikkelen en hun talenten kunnen ontdekken bijvoorbeeld door:

- * de regelingen voor kinderen en jongeren vanuit Jef, Leergeld, Jeugdfonds Sport en Cultuur en Paul Verweel Sportfonds in samenhang aan te bieden.

Zo wordt er een maximaal effect bereikt. Investeer daarbij in 1-loket voor alle kindregelingen, in huisbezoeken van Leergeld en de aanpak van het Jeugdeducatiefonds.

Dat vanuit vertrouwen, snel en effectief via de scholen op onorthodoxe wijze laagdrempelig hulp biedt;

- * het ondersteunen van PO en VO-scholen bij het herkennen en vervolgens begeleiden van kinderen en jongeren die opgroeien in een gezin met een laag inkomen.

Zodat zij die passend kunnen doorgeleiden naar regelingen en voorzieningen. Dit vraagt om extra aandacht voor armoede op school, het bespreekbaar maken van handelingsverlegenheid, en voortzetting van de inzet van brugfunctionarissen en tienerwerk;

- * het geven van extra aandacht aan jongeren die 18 worden en hun ouders. Schrijf hen bijvoorbeeld automatisch in bij Woningnet.

En zorg dat de financiële veranderingen bij 18 jaar goed worden gecommuniceerd. Daarvoor is het ontwikkelen van aanvullend beleid samen met het veld gewenst;

- * het verrichten van onderzoek naar hoe het Bouwdepot ook in Utrecht kan worden ingezet;

- * het voorkomen van schulden onder jongeren met name MBO studenten. De oorzaken hiervan zijn meervoudig, maar ontstaan o.a. doordat MBO-studenten in het kader van hun opleiding veel uren aan een stage besteden die vaak onvoldoende of niet betaald worden. Door die lange stages komen hun (noodzakelijke) bijbanen in de knel. Met als gevolg dat zij studievertraging oplopen of voortijdig stoppen.

3b Versterk de relatie tussen het informele en formele circuit

Bezuinigingen leiden tot een (te) grote inkrimping van het sociaal vangnet in de samenleving. Hierdoor wordt het particuliere en informele circuit steeds belangrijker. Dat vraagt om extra investeringen in het faciliteren van het informele circuit. Daarom pleiten wij voor:

- * het versterken van vrijwillige initiatieven in de keten, zodat zij hun rol op gebied van signalering en doorverwijzing goed kunnen vervullen en mensen niet tussen wal en schip vallen. Denk aan zaken als:

- een helder overzicht van regelingen en hulpmogelijkheden, zodat zij weten waar ze naartoe moeten doorverwijzen;

- een nauwe samenwerking en snelle schakeling tussen informele en formele initiatieven.

- het bundelen per wijk van de formele en informele dienstverlening op één plek - zoals NOA in Overvecht. Waar mensen terecht kunnen voor koffie, thee, ontmoeting, hulp bij vragen op diverse levensgebieden, gezond voedsel en begeleiding bij vinden van werk en opleiding.

3c Geef ruimte aan publiek private samenwerkingsinitiatieven

Fondsen, bedrijven en particulieren nemen op creatieve wijze regelmatig initiatieven om de sociale voorzieningen op peil te houden. Het is van belang, dat de gemeente nauw met hen optrekt. Deze partijen zorgen immers voor extra mogelijkheden en geld. De Bestaansbalans met het Collectief Kapitaal is hier een mooi voorbeeld van.

Daarom bevelen wij aan om:

- * een visie en structurele samenwerking met fondsen en bedrijven te ontwikkelen;

- * de kennis en inzichten van de fondsen en particulier initiatieven te benutten. Zij kunnen namelijk heel goed de tekortkomingen in het sociaal beleid aanwijzen.

* <https://www.ncj.nl/onderwerp/armoede/impact/>

Lichtpunt: De Utrechtse regelingen werken!

Zet daarom extra in op vergroten bereik

Volgens de nieuwste Minima Effect Rapportage (2025) komen in Utrecht voor het eerst alle mensen met een laag inkomen in het GROEN uit, als ze gebruik maken van alle beschikbare regelingen. Goed nieuws dus.

Omdat nog steeds een op de vijf mensen geen gebruik maakt van toeslagen terwijl ze er wel recht op hebben (en dus nodig hebben), en ook Utrechtse regelingen nog lang niet door iedereen benut worden is het essentieel om keihard te (blijven) werken aan het vergroten van het bereik ervan.

www.armoedecoalitie-utrecht.nl

Colofon

Uitgave **Armoedecoalitie Utrecht**

Tekst **Marry Mos en Liesbeth Rox**

Grafisch ontwerp **Puck 't Hart**